

3. Використання позабюджетних інструментів, таких як військові облігації та краудфандинг, підвищує ефективність мобілізації ресурсів та сприяє залученню суспільства.

4. Розробка стратегічних фінансових планів для ЗСУ має базуватися на комплексному підході, що поєднує традиційні та інноваційні механізми фінансування.

Запропонована модель фінансування забезпечує стійкість, гнучкість та ефективність використання ресурсів для модернізації та розвитку Збройних Сил України, що є критично важливим для забезпечення національної безпеки в умовах воєнної економіки.

Література

1. Тимошик Н.С. Загальний стан та пріоритетні напрями розвитку фінансового ринку в умовах війни. *Modern science: challenges of today*: Collective monograph. Bratislava, Slovakia, 2023. pp. 89 – 124. URL: <https://surl.li/ycffja>

2. Ткачова Н. П., Масалаб О. В. Дослідження особливостей воєнної економіки. *Економічна аналітика: сучасні реалії та прогностичні можливості* : матеріали тез 2-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 24 січня 2025. Київ. С. 188-190. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/87636>

УДК 336

А.Вацко, Н.С. Тимошик

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна)

ЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТРАХУВАННЯ ВОЄННИХ РИЗИКІВ

A.Vatsko, N.S.Tymoshyk

ETHICAL AND LEGAL ASPECTS OF WAR RISK INSURANCE

У сучасному світі, де військові конфлікти, агресія та нестабільність дедалі частіше впливають на життя людей, питання страхування воєнних ризиків набуває особливої актуальності. Збройні дії завдають колосальних матеріальних збитків, руйнують інфраструктуру, підприємства, домівки та забирають життя тисяч людей. У таких умовах держава та суспільство стикаються з необхідністю пошуку фінансових механізмів, які допоможуть мінімізувати наслідки війни. Одним із таких механізмів є страхування воєнних ризиків — складний, але вкрай важливий інструмент підтримки економічної та соціальної стабільності. Воно поєднує у собі економічні, правові та етичні аспекти, що визначають межі відповідальності страхових компаній і моральні принципи захисту постраждалих.

Страхування воєнних ризиків — це особливий вид страхування, який спрямований на відшкодування збитків, завданих війною, бойовими діями, військовими операціями, повстаннями чи терористичними актами. Його сутність полягає в тому, щоб компенсувати втрати власників майна, бізнесу або життя, якщо ці втрати безпосередньо пов'язані з воєнними подіями. Проте реалізація такого виду страхування є надзвичайно складною через високий рівень ризику, непередбачуваність обставин і значні фінансові витрати. [4]

Більшість страхових компаній традиційно виключають воєнні ризики зі своїх полісів, адже такі події носять масовий характер і можуть одночасно спричинити величезні збитки для великої кількості клієнтів. У таких випадках навіть найстійкіші страхові фонди не здатні покрити всі втрати. Саме тому держава та міжнародні

організації часто беруть на себе частину відповідальності, створюючи спеціальні фонди або програми підтримки. [2]

З етичної точки зору страхування воєнних ризиків викликає багато дискусій. Головна моральна дилема полягає у тому, чи є правильним отримання прибутку від страхування подій, пов'язаних із війною, адже це означає заробіток на людських стражданнях. Проте з іншого боку, відмова від страхування таких ризиків також є проблемною, оскільки залишає без захисту людей, які втратили все через бойові дії. Таким чином, етична сторона полягає у пошуку балансу між комерційною вигодою та суспільним добром, між прибутковістю і гуманністю. [5]

Важливу роль відіграє й моральна відповідальність держави. Вона має створити умови, за яких страхування воєнних ризиків стане доступним та ефективним, особливо для військовослужбовців, волонтерів і цивільних, які перебувають у зоні бойових дій. Етичний підхід передбачає, що головна мета таких програм — не прибуток, а соціальний захист і підтримка громадян.

З правової точки зору страхування воєнних ризиків є складним об'єктом правового регулювання. Стандартне цивільне та страхове законодавство, як правило, не враховує особливостей бойових дій, тому необхідно створювати спеціальні нормативно-правові акти. У світі існують різні моделі регулювання: у деяких країнах страхування воєнних ризиків здійснюється за участю держави, яка виступає гарантом відшкодування, в інших — створюються міжнародні страхові фонди або програми спільного фінансування. [3]

В Україні питання страхування воєнних ризиків стало особливо актуальним після початку повномасштабної війни. Нині держава лише формує правову базу для впровадження таких механізмів. Обговорюється створення спеціальних державних програм страхування житла, транспорту, бізнесу та життя громадян, які постраждали від воєнних дій. Крім того, активно залучаються міжнародні організації та партнери, які допомагають розробляти ефективні схеми фінансування та страхового покриття. [1]

Розвиток страхування воєнних ризиків має не лише економічне, а й соціальне значення. Воно формує у громадян відчуття впевненості та стабільності навіть у складних обставинах, сприяє відновленню бізнесу та економіки, стимулює інвестиції та допомагає державі підтримувати соціальний порядок.

Отже, страхування воєнних ризиків — це не просто фінансовий інструмент, а важливий елемент соціальної відповідальності та гуманізму в умовах воєнного часу. Воно поєднує етичні й правові аспекти, які потребують глибокого осмислення й узгодження між державою, страховими компаніями та суспільством. Етична складова вимагає чесності, прозорості та орієнтації на допомогу людям, а правова — створення чітких норм, що забезпечать надійний захист застрахованих.

Розвиток системи страхування воєнних ризиків в Україні є необхідним кроком для побудови стабільної, справедливої та соціально відповідальної держави. У майбутньому це стане не лише запорукою економічного відновлення, а й важливим проявом турботи про кожного громадянина, який постраждав від наслідків війни.

Література

1. Атаєва, О. А., Ніколашин, А. О., & Тимошик, Н. С. (2024). Стратегічне управління ризиками на під-приємстві: аналіз та зменшення негативних впливів. *Ефективна економіка*, 2. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.52>
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України „Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності“ щодо страхування інвестицій в

Україні від воєнних ризиків» від 22 листопада 2023 р. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/publications/tax-and-legal-alert/2023/war-risks-insurance-law.html>

3. Приймак І. І., Тимків Н. А.. «Страховання інвестицій від воєнних ризиків: сутність, необхідність та перспективи розвитку в Україні». *Економіка та суспільство*. Випуск 59/2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-18>

4. Страховання воєнних ризиків – що можна застрахувати і за скільки. РБК-Україна. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/strahuvannya-vid-voennih-rizikiv-hto-tse-1732579754.html>

УДК 159.9

В.В. Вишньовський, к.психол.н., доцент; С.П. Довгалиук

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна)

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ У ПРОЦЕСІ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ВETERANІВ БОЙОВИХ ДІЙ

V.V. Vyshnovskiy Ph.D, Assoc. Prof.; S.P. Dovhaliuk

THE ROLE OF PSYCHOLOGICAL SUPPORT IN THE PROCESS OF RESOCIALIZATION OF COMBAT VETERANS

Актуальність проблеми ресоціалізації ветеранів бойових дій з кожним роком лише зростає. Повернення до мирного життя для багатьох із них виявляється складнішим випробуванням, ніж служба в зоні бойових дій. Бойовий досвід, втрати побратимів, постійне перебування в екстремальних умовах залишають глибокі психічні травми, що часто виражаються у посттравматичному стресовому розладі (ПТСР), депресивних станах, тривожності, соціальній відчуженості та проблемах з адаптацією. Українські та зарубіжні науковці, серед яких О. Кокун [1], Т. Титаренко [4], М. Савчин [2], Л. Смеречинська [3], Ю. Чайка [7], В. Litz [8], довели, що професійна психологічна підтримка стає не просто бажаною, а життєво необхідною складовою успішного повернення ветерана до мирного життя.

Ресоціалізація ветеранів є багаторівневим і тривалим процесом, що включає психологічну, соціальну та професійну адаптацію. На психологічному рівні це передбачає подолання наслідків травматичного досвіду, стабілізацію емоційного стану та формування нової цивільної ідентичності. Як зазначає М. Савчин [2], ключовим аспектом є відновлення смислів життєдіяльності після травматичного досвіду. Соціальний рівень включає відновлення родинних зв'язків, побудову нових соціальних контактів та інтеграцію в місцеву громаду. Професійна складова передбачає працевлаштування, отримання нової спеціальності або повернення до попередньої професійної діяльності. Серед ключових проблем, що ускладнюють процес ресоціалізації, слід виділити: комплекс симптомів ПТСР (нав'язливі спогади, безсоння, гіперзбудження), емоційну притупленість, складнощі в емоційному спілкуванні, відчуття втрати сенсу життя, соціальну ізоляцію та кризу ідентичності. Усі ці фактори потребують кваліфікованого психологічного втручання.

Психологічна підтримка ветеранів має бути комплексною та багаторівневою. Першочергове завдання полягає в створенні безпечного простору для відреагування травматичного досвіду. Не менш важливим є навчання ветеранів навичкам саморегуляції та управління симптомами ПТСР. О. Хоменко [5] у своїх роботах детально описує методи розвитку стресостійкості, які є особливо актуальними для